

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redacțiunea și Administrațiunea:
Brasiovu, piața mare Nr. 22. — „Gazeta” ose:
Joi și Duminică.

Pretul abonamentului:
pe unu anu 10 fl., pe șese luni 5 fl., pe trei luni
3 fl. 50 cr. — Tieri esterne 12 fl. pe unu anu séu
28 franci.

Anul XLII.

Se prenumera:
la postele c. și r. și pe la dd. corespondenti.

Anunțurile:
un'a serie garmondu 6 cr. și timbru de 30 cr.
v. a. pentru fiecare publicare. — Scrisori ne-
francate nu se primescu. — Manuscripte nu se
retrimitu.

Nr. 36.

Duminică, 6 18 Maiu

1879.

Brasiovu, 5/17 Maiu.

Asiadér amu fi scapatu de o ingrigire. Corpurile legiutórie maghiare, camer'a deputatiloru atátu, cátu și aceea a magnatiloru, au primitu mai unanimu fatalulu proiectu de maghiarisare. Representantii maghiari nu au lasatu se fia condusi nici de cea mai mica consideratiune cátra celelalte popóre de alta limba, ei nu au datu ascultare nici celei mai neinsemnate dorintie a nationalitatiloru in privinti'a acést'a, ei toti au votatu legea, ce li s'a propusu de cátra domni Tisza-Tréfort, in modu demonstrativu — cu singur'a exceptiune a deputatulu Ludovicu Mocsáry.

Nu e acést'a lege cea d'antaia, care se votéza de cátra diet'a maghiara in contra nóstra și nu va fi nici cea din urma. Calea ce ar' duce la maghiarisarea Romaniloru, Germaniloru și Slaviloru din Transilvani'a și Ungari'a este fórté lunga, atátu de lunga și spinósa, incátu suntemu prea convinsi, cá Maghiarii nu voru poté percurge nici a diecea parte din ea. Un'a inse voru ajunge pe acést'a cale, isi voru instrainá si pe celu din urma copilu de scóla romanu, slavu séu germau si astfelu efectulu acelei legi va fi — cumu dise fórté bine Ludovicu Mocsáry — cu totulu contrariu sperantiloru, ce se pusera in ea.

Legea s'a votatu inse nu numai in contra nóstra, ci și fara de noi. Despre acést'a nu poté fi nici o dubietate, incátu privesce pe Romanii din Transilvani'a, cáci dóra nimenea nu va voi se sustiena in seriosu, cá deputatulu guvernamentalu alu Brasiovulu de nationalitate romanu, ar' fi reprezentatu in dieta natiunea romana din Transilvani'a. Si óre n'au disputatu insusi vorbitorii maioritatii maghiare, cu Aladár Molnár in frunte, deputatiloru nemaghiari dreptulu de a vorbi in numele nationalitatii romanesci, serbesci s. a. ? Dér' ce se mai voimu a dovedi unu lucru, care ilu semte fiacare dintre noi destulu de multu.

Ni se va dice poté, cá Metropolitii și doi Episcopi ai nostri au luat parte la desbatere in camer'a magnatiloru unguresci. Cine va cutezá inse se sustiena, cá natiunea romana a fostu reprezentata de cátra acesti archierei, cari in urm'a inaltulu loru oficiu sunt membri pe vieatia ai casei magnatiloru? Prea Santiele loru Metropolitii Vancea și Romanulu si Episcopii Mihalyi și Metianu au alergatu in adeveru la Budapest'a spre a asistá la desbaterea proiectulu de maghiarisare și si-au si ridicatu vocea in contra-i, dér' nu cá tramisi ai natiunei. Archiereii, cari stau in fruntea bisericiloru nóstre au credutu de a loru datoria de a merge si inaintea parlamentulu si a-i spune, cari sunt temerile, si cari dorintiele credintiosiloru loru, de aci inse nu se poté nicidecumu deduce, cá ei ar' fi voitu si ar' fi potutu se representante acolo intregu poporulu romanu, cá se se póta dice, cá ceea ce s'a intemplat, s'a intemplat cu scirea si conlucrarea tuturor Romaniloru.

Nu voimu se mai cercetamu déca acestu din urma pasu alu Archiereiloru nostri a fostu din punctu de vedere politicu consultu séu nu, dér' marturissimu, cá nu ne ar' fi parutu reu, déca ar' fi lasatu magnatiloru unguri bucuri'a de a poté primi cu unanimitate legea de maghiarisare și déca cele patru voturi ale Episcopiloru romani nu ar' fi conturbatu complet'a armonia ce domnesce intre primii reprezentanti ai Ungariei intotdeauna candu este vorb'a de a se luá mesuri in contra desvoltareii nóstre culturale si nationale.

Trebuie se repetimu si cu acést'a ocașiune, cá natiunea romana nu s'a potutu esprimá in cestiunea acést'a prin graiulu adeveratiloru sei reprezentanti, cáci cu deosebire Romaniloru din Transilvani'a nu le este iertatu se aiba reprezentanti.

Cu tóte aceste, dupa a nóstra convictiune, totalitatea Romaniloru a consentitu cu opoșitiunea ce au facut'o Archiereii nostri, in aপরার autonomiei

bisericesci și școlare, desu pomenitulu proiectu de maghiarisare, dér' a consentitu numai in principiu nu și cu modalitatea cumu s'a facutu aceea opoșitiune, cáci este claru, cá procederea Episcopiloru nu a potutu și nu póte prejudecá drepturiloru nóstre nationale nici cátu de pușinu și nu póte resultá dintr'insa pentru natiunea nóstra alt'a, decâtu constatarea faptulu, cá ceea ce s'a facutu in Corpurile legiutóre, s'a facutu fara de consentimentulu și fara de concursulu seu.

Cronic'a evenimenteloru politice.

Negociatiunile de impacare intre Nemtii și Cehii Austriei au produsu o mare indispositiune in Budapest'a. Diuarele maghiare au datu de repetite-ori espressione temerei, cá Cehii póte se aiba intentiunea ascunsa de a resturná cu ajutorulu Nemtiloru dualismulu. Tóte enuntiatiunile politice ce vinu din Austri'a sunt mai multu séu mai pușinu conduse de unu spiritu ostilu față de Ungari'a și in specialu față de relatiunile create prin dualismu. Se intielege, cá aceste nelinistescu multu pe Maghiari. Asia nu de multu clubulu progresistiloru austriaci, publicandu unu programu alu loru, au aratatu claru si limpede nemultiamirea loru cu pactulu celu nou dualisticu. Acuma vine, nu unu partidu, ci unu singuraticu, reprezentantulu sistemulu centralisticu, fostulu ministru Schmerling și combate intr'o vorbire, ce a tiènut'o cu ocașiunea aniversarei de 50 de ani a intrarei sale in serviciulu statulu, dualismulu.

La banchetulu ce s'a datu in onórea lui a disu adeca Schmerling intre altele: „Am fostu chiamatu a organizá din nou imperiulu pe tóte terenele vietiei politice și credu, cá in privinti'a acést'a am si facutu cevasi (Viui aplause). Despre activitatea s'a in anii șesedeci dise Schmerling: „Credeam de o datorita a fiacaruia, cá in timpul acelu se se intrepuna cu vointia tare, spre a scapá, ce mai este de scapatu. Eram convinsu, cá introducerea constitutionalismulu erá necessaria pentru conservarea splendórei corónei, pentru binele poporulu. Ide'a inse ce-o portamu in anima, stabilirea unitatii imperiulu și a parlamentulu, nu s'a potutu realizá si asia trebuie se parasescu oper'a mea numai cá de jumetate gat'a.” Apoi dise:

„Multi ani au trecut, multe s'au intemplat, ce nu sunt imbucaratórie, si inca multe se voru mai intemplá . . . dér' am vediatu tocmai frumosulu spectaculu, cumu au documentatu popórele iubirea loru cátra cas'a domnitóre și am potutu dice: „Dómne demite-me acuma, dupa ce am vediatu asia cevasi.” Festivitatile au aretatu, ce strinsa e legatur'a ce leaga tóte popórele. Din tóte partile imperiulu au sositu barbati in capitala și s'a doveditu cá resiedinti'a imperatésca e centrulu imperiulu, cá toti se considera cá medulari ai imperiulu. Nu știu déca voi mai vedé implinindu-se ide'a, ce am portat'o in anima, ide'a de a uni imperiulu, guvernulu și reprezentanti'a s'a — dilele mele sunt numerate, știu inse si sunt convinsu despre aceea, cá copiii și nepotii mei voru traisi voru vedé, cá Austri'a va fi unu singuru statu. (Aplause șgomotóse prelungite.) — Se intielege cá acést'a cuventare a cavalerulu austriacu a trebuitu se produca sange fórté reu in Budapest'a.

Dupa cumu se anuntia din Ragusa in 11 l. c. trupele austriace au luat in posesiune teritoriulu Spiti'e (dela litoralulu marei adriatice) adjudecatu de cátra congressulu de Berlinu Austriei. Trupele au intratu in fortulu Suttomore; autoritatile austriace au fostu salutate in numele principelu Nichit'a de cátra delegatulu Muntenegrulu, care a tiènutu o vorbire poporulu adunatu, provocandulu a fi fidelu noului domnitoriu și supusu autoritatiloru imperatesci. Apoi s'a predatu

formalu intre strigate de jivio portulu Spiti'a (Spizza) și o deputatiunea comunei Susana a rogatu pe autoritatile austriace se esprime imperatulu semtiemintele de bucuria și fidelitate ale poporatiunei. Se astépta la Spiti'a deputatiuni și din alte comune.

In Orientu domnesce liniste, inse deocamdata numai provisoria. Inca nu suntemu siguri de diu'a de maue, cu tóte cá foi'a oficiala de Vien'a arata mare bucuria și multiamire pentru mersulu lucruriloru și progressele in esecutarea tractatulu dela Berlinu. Oficiosii din Vien'a și Budapest'a continua a se mandri cu conventiunea incheiata intre Austro-Ungari'a și inalt'a Pórta, privitória la Bosni'a și Herzegovin'a și la viitórea ocupare a pasialiculu Novibazar. Teestulu autenticu alu conventiunei s'a publicatu acuma in Constantinopole. Se vede dintr'insulu, cá Austro-Ungari'a recunósce implicitu suveranitatea Sultanulu asupra provinciiloru ocupate, de alta parte inse nu se ficséza nici unu terminu pēna candu va avé se dureze ocupatiunea, de unde urméza cá in fakta ea se presenta cá o anecșiune. Art. 1 alu conventiunei dice, cá ampoiati apti turci din Bosni'a se voru lasá in functiunile lor. In faptu aceste functiuni au intratu tóte in manile ampoiatiiloru austro-ungari. Art. 2 asigura musulmaniloru in Bosni'a și Herzegovin'a libertatea religiósca, și art. 3 dispune cá tóte veniturile provinciiloru ocupate se se intrebuinteze pentru lipsele și imbutatirea starei aceloru provinci; art. 4 stabilește, cá banii efectivi (de metalu) turcesci voru poté circulá liberu in Bosni'a și Herzegovin'a; art. 5. da Turciei dreptulu de a dispune de armele și materialulu de resbelu turcescu, ce se afla prin forturi și garnisóne; art. 6 dice cá modulu de tractare a aceloru Bosniaci, cari calatorescu séu petrecu in tieri esterne, se va regulá printr'o conventiune deosebita; art. 7 celu mai insemnatu, reguléza modulu de procedere pentru casulu, candu „scopulu militariu și politicu, celu are in vedere art. 25 alu tractatulu de Berlinu, aru recere ocuparea Sandjaculu Novibazar.” Guvernulu austro-ungaru se obliga de a incunoscintiia mai inainte pe in. Pórta despre terminulu, candu voru intrá trupele austriace in Novibazar. Atunci autoritatile austriace și turcesci voru stabili detailurile garnisonarei și ale aprovisionarei trupelor; art. 8 dice, cá si dupa ocuparea Novibazarulu administratiunea turcesca va remané intacta, ear' art. 9 da dreptu Turciei de a avé si ea garnisóne in Novibazar, numai basi-bozucii nu sunt admisi. Intr'unu adnecsu declara Austro-Ungari'a, cá deocamdata are intentiunea de a ocupá numai trei puncte dintre fruntariile Serbiei și ale Muntenegrulu și adeca punctele: Priboi, Prepolie și Bielopolie cu garnisóne de câte 4—5000 ómeni. Numai déca guvernulu austriacu va avé intentiunea a ocupá si puncte in Balcanulu de Ragosn'a va fi necessaria o noua conventiune.

Cu tóta laud'a ce-o facu oficiosii acestei conventiuni trebuie se concéda ori-care nepreocupatu, cá ea este de natura de a incurcá inca pentru viitoriu și mai multu situatiunea, decâtu erá dupa simpl'a ocupare, cáci este o conventiune, care s'a incheiatu numai, pentru cá erá prevediuta in tractatulu dela Berlinu, nu inse, pentru cá se fia observata. Dér' se pare, cá ea si vine prea tardiu, cáci si Russei ia succesu a incheié o conventiune cu Turci'a cu privire la Rumeli'a de ostu. Nu vomu gresí, déca vomu presupune, cá Rusii au voitu se paralizeze prin acést'a in prim'a linea tocmai actiunea orientala a comitelui Andrassy. Acuma marturissescu si oficiosii austro-ungari, cá Pórta in urm'a intielegerei cu Rusii'a nu va ocupá Balcanulu nici punctele dela fruntari'a Rumeliei. Ei se mangaie cu aceea, cá intielegerea acést'a inca nu e formalu, destulu inse, cá e factica, mai multu nu-i trebuie Russulu.

Discursul lui Ludovicu Mocsáry

(ținut în camera maghiară la 30 Aprila a. c.)

(Urmare.)

Pentru că se demustrează, că legea acésta nu va avea rezultatul dorit în privința limbii maghiare, mă rog de onorata casa, că se-mi deoaia a mă demite într-o analiză mai detaliată a acestui proiect.

Esența proiectului ministerial original era că limba maghiară se va învăța în 6 ani obligatoriu în toate școlile populare fără de excepție. Supozițiunea cea dintâia pentru acésta se înțelege că este, că se va învăța de invetatori, cari se pot învăța să învețe limba maghiară. Și în asta privința s'a fost dispus în proiectul original, că invetatorii aceia, cari n'au ajuns anul alu 50 lea, se vor obliga, într-unu număr de ani, să învețe limba maghiară; acolo însă, unde se află și acum invetatori, cari știu ungueresce bine, avea să se introducă instrucțiunea limbii maghiare numai decătu. Aceste sunt dispozițiunile cele mai principale. Comisiunea dietală pentru instrucțiunea l'a mai moderată, l'a mai modificat și on. d. ministru dechiară, că primește orice moderatiune bucură, tocmai că și când numai on. d. ministru ar' fi avut de scop, că se se aducă sub auspiciile sale acea lege, în care este scris, că în viitoriu se va învăța limba maghiară în toate școlile populare.

Modificarea principală, care a făcut-o comisiunea, constă în aceea, că spre a învăța limba maghiară în decursu de 4 ani numai aceia sunt obligați, cari dela 1872 au intrat în preparandiă și în faptu sunt aplicați. Și acésta este o modificare atât de esențială, încât prin acésta s'a sistat jumătate din rezultatul tuturor dispozițiilor, căci acumă mai numai acei invetatori vor fi obligați de a învăța limba maghiară, cari sunt camu de 30 de ani; aceia, cari sunt mai bețrani de 30 de ani după astă nu vor fi obligați. Acumă vine întrebarea: este speranța, ca invetatorii cei de 30 de ani și cei mai tineri vor învăța în 4 ani ungueresce? Pentru că se o pot învăța cu succes, pentru aceea ar' fi într'adeveru numai acelu mediolocu, care ar' duce singuru la scop, că făcând invetatori se simtă o măsca unu dascalu, deoarăce se află în astfelu de relațiuni, că pe calea exercitării nu sunt în stare a-și înmulți cunoștințele din limba maghiară, mai cu sama acio pe unde locuiesc naționalitățile în masse. Luarea unui dascalu este firesc cu nepotința, și fiindcă în modulu acestă persoanele, cari și de altminteră n'au cultura foarte mare intelectuală, prin diligența privată nu vor învăța mult, așa nu rămâne alta, decătu, că se se instituie în ferii pentru densii cursuri și apoi spre scopulu acestă se se mai lungesca feriile. Firesc va fi mai cu scopu, că aceste cursuri se se întocmesca în orășele maghiare, pentru că invetatorii se pot învăța ceva și prin contactulu socialu și va fi cu scopu se nu se crutie spesele, cari le întrebunțesca statulu pentru promovarea și întreținerea invetatorilor și cari spese de sigură nu vor fi mici. Va fi bine, a favorisă puțințelu pe acesti tineri dacoromani și panslavistici, pentru că nu numai se progresează în limba maghiară, ci se capete și placere la ea. Nu voi se dicu, că în modulu acestă în 3—4 cursuri nu-si vor însuși încățva limba maghiară. Dér' punemă casulu, că voru face progresu foarte bunu și că nu voru întrebunțesca timpulu, pentru că se 'și petreacă pe spesele statului, și decă se voru apucă cu totă animă de învățat și decă nu voru uită într'aceea, ce au învățat în cursulu trecut, sunt atâtă de liberu a întrebă; ce castigam în casulu celu mai bunu? Nu cumva gramatisti cu cunoștințe exacte, cari nu numai singuri se știa ungueresce, deoară se pot învăța și pe altii cu succesu, că-că de unde nu, totul este o măsură falsă? Eu tare mă indoiesc de acésta. Decă amu voi, că limba maghiară se se învețe cu succesu în școlile populare, atunci, după părerea mea, uniculu mediolocu, care ar' duce la scopu, ar' fi: că se importamă neași Maghiari ca invetatori, cari firesc ar' trebui să provină de la țară, căci într'adeveru tinerii maghiari născuți în Alföld nu se vor duce bucuros în ținutul Arvei și Crainei.

Camu astfelu sta lucrulu față de invetatorii, cari se află acum în funcțiune. Cumu vomu sta cu preparandiile? Înainte de toate este de lipsă a îngrijii acolo de invetatori maghiari bine cultivați. Așu crede, că ar' fi necesariu, că acesti a se învăța Maghiari născuți și se înțelege perfectu limba maghiară. Punemă casulu, că acésta se întâmplă, că

în preparandiă voru fi invetatori buni, întrebă, că ore în trei ani pot se aduce pe tineri acolo, încât se se potă cultiva astfelu în limba maghiară, că se-o potă și propune cu succesu? Marturisescu, că țin de o greutate atâtă de mare, că se potă învăța cineva o limbă perfectu numai în școlă, fără de exercitiu recerut, încât și în privința acésta mă indoiesc de rezultat.

Dér' se lasamă la o parte toate aceste greutăți. Se dicemă, că invetatorii, cari se află astăzi în funcțiune, învețe maghiare, precum și seminaristii. Este cu potința numai prin studiulu din școlă, fără de școlă vietii, fără praxă, de a învăța în școlile populare limba maghiară? Se ne aducemă numai aminte de anii, cari i-amu petrecutu noi însine în școlă. Cumu amu învățat noi latinesc în acea măsură în câtă vorbeam într-o limbă stricată, culinară, câtă de câtă fluentă? Unu cursu școlariu întregu se cerea pentru acésta. Deci se ne cugetamă, că bietulu baiatu de slovacu și de romanu, a' lu caruia cursu școlastic țin 6 ani, și care petrece o parte mare din acestu timpu că gascariu, pe când i'era o parte mare din ei nu cercetă școlă, pentru că n'are cisme, și pentru că nu sunt lemne se face foc în școlă, va înainte în limba maghiară mai multu, de câtă se va în stare de a recita câte ceva ungueresce? Elu 'și va castiga astfelu de cunoștințe pe care în câțiva ani le va înghiți dusmanulu eternu alu ori-carei științe, adică uitarea. Nu dicu, că acolo, unde cei de alta limbă vin în contactu cu Maghiarii, nu-i va oferi cunoștința din școlă și altuia usurință în privința aceea, că în contactu cu Maghiarii 'și vor însuși limba maghiară: dér' ore acolo, unde cei de alta limbă locuiesc în masa, unde într-o dimensiune de 10—15 miluri nu se vorbește unu cuvânt ungueresc, unde se află omeni, cari câtă-i anul nu iesu din sat, dér' mai cu s'ama femeile, cari în privința limbii și obiceiurilor sunt mai multu de natura conservativă, va fi rezultatulu astfelu, încât se paralizesez urmarile cele rele ale acțiunii începute prin proiectulu de lege? Acésta o lasă la judecată omenilor deștepti ce cugetă.

Onorata casa! Amu pomenimă, că maghiarismulu și statulu maghiaru prin aceste dispozițiuni 'și va trage asupra s'a o ură mare. CREDU, că, decă legea acésta nu rămâne o binecuvântare scrisă, decă onoratul dnu ministru va voi se o să executeze nu se va potă aplicarea de mesuri silnice, și celu puțin a unei presiuni. După proiectulu de lege i-s'a datu ministrului de culte o putere foarte largă discreționară în privința executării acestei legi. Recunoscu, că nu se potă altminteră. Ministrulu de exemplu este impoternicitu de a îngrijii de aceea, că se se cerceteze la timpulu seu, că au învățat într'adeveru invetatorii, ce se află în funcțiune, în terminulu de patru ani. Se 'mi fia permisă a observă, că în privința acésta nu este nici o sancțiune în lege — ceea ce e unu lucru foarte ciudat. Dér' credu, că astă nu potă rămâne așa, și ministrulu va fi curându silitu, de a completă acestu defectu alu legi, și decă nu vră că acésta lege se rămâne o binecuvântare scrisă, trebuie și se pună unu premiu pentru aceia, cari au învățat bine ungueresc, și se întrebunțesca mesuri silnice în contra acelor, cari n'au învățat'o, ceea ce în cele din urmă nu potă se constitui în altceva, decătu într'aceea, că se departeze pe cei, ce n'au învățat'o, din școlă.

Mai încolo cuprinde legea dispozițiunea principală, că acolo, unde se află chiară acumă invetatori, care știe bine ungueresc, se se introducă numai decătu limba maghiară, că studiu obligat. Peste scurtu acésta va fi unu lucru curios. Cumu se voru examina miile de invetatori, cumu se va constata, că știu ungueresc, și ba? Acésta după părerea mea, va fi împreunată cu mari greutăți, căci foarte de multe-ori se va întâmplă, că invetatoriulu, despre care se presupune, că știe ungueresc și prin urmare ar' potă începe cu învățarea limbii, va dice, că nu știe. Astfelu de prefacuti voru fi destui potă odată din ostilitate națională, dér' potă și din alta cauză simplă, de aceea firesc, pentru că se temu, că marturisindu cunoștința limbii maghiare, li se va înmulți lucrulu prin învățarea limbii maghiare.

Ce va face ministrulu, când se va constată, că respectivulu simulantu nu voiesc din capritiu se 'și marturisesca capacitatea s'a de a învăța? CREDU, că și în contra acestoru va fi silitu a aplica vreun mediolocu de alu sil, decă voiesc se împedeze eludarea legi. Dér' încă multu mai însemnate decătu casurile aceste sunt dispozițiunile legi în privința preparandiilor. Inspectorulu

școlariu va avea deca se asiste la examinarele anuale și de calificatiune și numai acela potă capeta diploma, numai acela potă fi invetatoriu, de care va constata inspectorulu școlariu, că a făcut progressele recerute în limba maghiară și că se potă învăța de el. Și va da inspectorulu școlariu calificatiunea și astfelu inspectorulu de școlă se va face domnia peste viața și moarte în privința sortii și a tratorului tuturor aspirantilor la dascalie. Și acésta s'a datu o putere, ce trece peste totă noștră, în manile unoru funcționari și tocmai în manile acelor, cari până acumă nu treceau tocmai de cei mai populari în țară. CREDU, că procedemă acésta va avea caracterulu celu mai pregnant alu presiunii, ba alu silei. Se dice mai departe în lege, că acolo, unde instrucțiunea limbii maghiare în școlile confesiunale nu va fi corespunzătoare, statulu este îndreptățit a strămuta asemenea școlă în școlă de stat și, decă vină este a invetatoriului, comisiunea administrativă este împuternicită, a pune pe unu asemenea invetatoriu să cercetare disciplinară, respective alu departă de postul seu. Acésta va provoca casuri atăt de urite, încât, cumu credu, nu se va potă negă nici decumă, că aci în adeveru se exercită nu numai o presiune, ci o adevărată silă față de celelalte naționalități.

Toate aceste, on. camera, voru cauză, că au cunoscut omnia școlară a singuraticilor lor confesiuni va suferi cea mai mare violare; căci după legea acésta abia va mai potă fi vorba în viitoriu de aceea, că confesiunile singuratiche posedu în acésta patria o autonomie școlară, și este unu lucru cunoscutu, on. casa, că din partea on. ministeriului de instrucțiune se voru face neconținute atacuri asupra autonomiei școlare spre ai aduce dauna și nu numai la acele naționalități, la cari se presupune, că se potă se existe o agitațiune inimică statului, ci și la confesiunile protestante și reformate, unde nu potă se fi nici umbra de temere, că ar' urmări scorburi inimice statului. În modulu acésta se pregătește totală ruina a autonomiei bisericesci și școlare. Eu însă, on. casa, punu unu pretiu atât de mare pe acésta autonomie atătă cu privire la aceea că diferitele naționalități, cari trăiesc în această țară, s'au semțit în privința religioasă asigurare și libere, câtă și preste totu în interesulu libertății, cu deosebire și chiaru din punctu de vedere alu naționalității maghiare, careia autonomia protestantilor i-au făcutu întodeauna serviciile cele mai însemnate și este chiamată a i le face și în viitoriu; dicu, punu unu pondu multu mai mare, pe aceea, că autonomia bisericescă și școlară a confesiunilor se fia conservată, decătu pe succesulu foarte problematicu, că, cumu avuim onore arată, pe fiecare anu voru începe câteva mii de copii romani și slovaci nu a vorbi, ci numai a gâgâni ungueresc.

Sunt așa de liberu a recomandă aceste consideratiuni, cumu credu, foarte practice și scose din natură lucrurilor atentiunei onoratei case. În vederea acestor și considerandu, că rezultatulu, la care țințesca proiectulu, este, puțin disu, problematicu, 'mi ieau voi a întrebă de repetite-ori, că ore este cu scopu pentru noi, că se-o rupemă cu aceea politică de naționalitate, pe care a adoptat'o națiunea în periodă cea gravă de 12 ani și care si-a aflatu expresiune în legea de naționalitate dela 1868? Cumu este politică cealaltă, pe care dorescu se-o adopteze după delaturarea celei dintâie, nu-o știu, dér' marturisescu, că până acumă nu cunoscu nici conturile ei în modu corect. Decă e vorba de acésta afacere, audu, ce-e dreptu, asigurari foarte patriotice, audu exprimarea de așemini simțiminte, de cari fără îndoielă se împlinește indata animă facarui maghiaru, audu frase foarte bine sunătoare, a carora specimenu nu e de totă dilele, amu avutu norocire a audi tocmai eri dela on. d. reportoru, că totu lucrulu acésta nu e alta decătu dovedirea în faptă a ideei de stat (Ilaritate), dér', cumu disei, nu cunoscu nici macaru contururile politice, care e opusa acesteia, hotaritu exprimate, și nu știu, până unde voiescu se mersă aceea, cari voru se o rupa cu politică urmata până acumă (O voce în stanga estrema: Până la unu stat unitu maghiaru.)

Precumă știu, on. casa, isvorulu tuturor acestor manifestări ale simțimintelor este numai dorința, pe care am fostu atât de liberu a-o memoria, că adică ce bine ar' fi, când s'ar potă îndreptă reulu acela că cele 15 milioane locuitori, cari trăiescu în patria, nu sunt curăți maghiari. Dér' eu din parte-mi țin acésta de o

utopia. Potu se 'mi inchipuiescu in Ungari'a una poporu, care nisuesce a inaintá binele patriei prin legatur'a iubirei comune de patria, dér' aceea, cá cu mediulóce morale séu — accentuezu acestu cuventu — cu mediulóce de ale statului va succede vreodata séu celu pugnu intr'unu timpu, care póte cadé in combinatiunea politica, a straformá in patria nóstra nationalitatea slovacá, serbésca, romana si ori-care alta in cea maghiara, acést'a, repetu, o consideru de ceva cu totul imposibilu, si nisuint'a spre acést'a de-o fantoma desiérta, care nu póte servi de basa a unei politice serióse. Acést'a o tiénu de imposibilu, antaiu pentru aceea, pentru cá tóte nationalitatile, cari locuiescu in patri'a nóstra, póte cu singur'a exceptiune a celei germane, care, cumu este cunoscutu, se asimiléza pretutindéni si asia si la noi mai usioru cu ori-ce natiune, tiénu tare si cu viua alipire la nationalitatea loru. Tóte se afla in stadiulu acél'a, încátu nu de multu s'au desaptatu din amortiél'a loru seculara si, déca nationalitatile se afla in acést'a stare, atunci se potu opune acelor mediulóce si influentie morale, prin cari se ataca nationalitatea loru, c'unu asemenea efectu morali; déca inse vreai se te apropiezi de elu cu puterea, cu sil'a, atunci mediulócele aceste se voru întórce in contra 'ti si voru causá unu efectu contrariu. Acea nisuintia nu-o tiénu inse de possibilá si de aceea, pentru cá este unu lucru cunoscutu, dorere cá e asia — cá nici numerulu, nici puterea de statu a rassei maghiare nu este astfelu, cá se impuna cumu ce cade celorlalte nationalitati, pentru cá se véda necesitatea, cá pe langa puterea coplesitóre a acesteia, nu sunt in stare a subsiste si a-si sustiené propri'a individualitate. Si fiindu-cá nici un'a din aceste nationalitati nu e in situatiunea, in care ne aflamu noi, cá adeca pentru ea se nu fia locu in lumea mare afara de tiér'a acést'a, ba ce e mai multu fiacare se baséza in vecinatate pe numerosi conationali: de aceea speréza firmu, cá si potu conservá individualitatea. Afara de acést'a inse si sciú fórté bine, cá in asta privintia possu unu sprijinu siguru in puterea suprema; sciú fórté bine cá rassa maghiara insasi este aci in situatiunea de a trebú se se pazésca in contra puterei supreme, se 'si opere nationalitatea in contra tendintiloru de germanizare austriace, cari de sute de ani nu au mai încetatú. Sciú fórté bine, cá dincolo au aliati siguri si cu privire la acést'a intemprare dela 1848 ne dau o dovada atátu de pregnanta, încátu in asta privintia de locu nu ne mai potemu indoi.

(Va urmá.)

Din dieces'a Gherlei Aprile 1879.

(Reunetu la corespondintia din „Observatoriulu“ Nr. 18 si 19 a. c. relativa la Episcopulu si Episcopi'a din Gherl'a.)

Ne totu plangemu, pe fiacare momentu si póte nu fara cauza, ca din castrele strainé din susu, cá si din josu, se arunca neinteruptu sageti veninóse in copulu bietei nóstre natiuni; ni se amenintia si se scutura la radicin'a existintiei nóstre, cá si candu amu fi unu elementu pestiferu. Dér' chiaru si din castrele nóstre dintr'ai nostri nu lipsescu, — cá se tacemu de unii semidocti si alti de asemenea calibru — chiaru si din cei cu pozitiune inalta si grea auctoritate, parte a usurá si ajutá simistrele intentiuni ale reuvoitoriloru nostriu facia cu noi, parte a lucrá directe dupa siablon'a acestor'a: acuma lipsindu dela inaltimea chiamarei loru, candu ii chiama binele comunu, si venandu interesse particulari egoistice, acumu complicandu si ingrauidu mersulu si asia destulu de tardiu alu afaceriloru nóstre prin ténut'a si rezervá loru cea mastera facia cu totu ce mirósa a vieatia romana! E drepu, cá Romanii din Austro-Ungari'a pe tóta terenele de activitate intr'o directiune nationala-romana acumu deocamdata sunt impinsi si strimtoriti la pariete. Cáci écane! in caminulu parintescu, in famili'a, in scól'a si in biseric'a Romanului — in unicele sanctuaria, in cari inca nu cutezara a intrá strainii astadi se încérca a se viri si, déca ar' fi cu potintia, ale derimá si pre aceste! Nu e de lipsa si nu voimu a intrá mai cu de a meruntulu in analisarea si discussiunea acestor afirmatiuni, cáci de-o parte sujetulu s'a pertractatu si se mai discuta si acuma destulu de cátra diaristic'a nóstra, ér' de alta nici nu ne amu pusu acést'a de scopu alu articolulu de facia. Destulu a fi constatatu si noi la rondulu nostru acestu tristu adeveru, pentru cá tocmai de aci se deducemu in modu logicu ardiend'a necesitate, cá toti, mari cu mici, superiori cu inferiori, din peptulu carora inca nu s'a stinsu schinte'a iubirei cátra natiunea s'a, se lucre cu zelu, devotamentu si anima in sfer'a chiamarei sale.

Dreptu este, cá directiunea séu modulu de lucrare alu celor mari séu superiori — cá se vorbimu in stilu bisericescu, influintéza totdeauna asupra inferioriloru, asia, încátu velle nolle acesti'a trebú se se indrepte si acomodeze dupa aceea. De aci alta consecintia naturala, cá cei mari, pre-

pusii, au obligamentulu morali a se sacrá cu totu sufletulu sublimei loru misiuni si asia a-si tramite buna óra cá nesce sori radiele loru luminatóre si binefacétorie prin tóte parturile societatii, careia prestau.

Acuma nu sufere indoiéla, cá la noi cesti de dincóce, dupa pozitiunea nóstra de astadi, luminatorii cei mai mari sunt si trebú se se fia archiereii. Si archiereii romani cei adeverati, carora le-a zacutu la anima binele credintiosiloru sei, au aratatu acést'a mai de multe-ori in trecut; mai de curendu au aratát'o cu ocasiunea cunoscutulu proiectu de lege relativu la introducerea limbei maghiare in scólele poporale romane. Amu vedintu, cumu toti prelatii romani alergara in ruptulu capulu la tronu pentru de a delaturá dupa potintia furtun'a ce amenintia biseric'a, scól'a si famili'a Romanului din Austro-Ungari'a. Uniculu Episcopu dela Gherl'a, acuma Episcopu alu Oradiei-mari M. Pavelu nu tiénu lucru demnu de atatu pretiu a se asociá si Santi'a S'a acelor'a, cari pornira pe calea cea drépta, ci mai bine se tiénu, nu scimu pre unde, retrasu, cáci de o parte nu voiea a se compromite susu la regimu prin aparent'a întrepunere in contra planuriloru unguresci, ér' de alta, pentru cá Santi'a S'a se convoise la introducerea limbei maghiare in scólele poporale romane din Marmati'a, inca inainte de ivirea faimosulu proiectu, precumu apare acést'a dintr'unu numeru alu diarului ungurescu: „Magyar Állam-din lun'a lui Martiu a. c., unde face in obiectulu acest'a descoperiri curióse despre convingerile Episcopulu Pavelu unu corespondinte marmatianu. Si apoi ce cugeti, d-le Redactoru, óre pentru ce a potutu se amutiésca asia de graba ecoulu, care incepá se audí dela Simleulu Silvaniei, pentru ce face cá pescele voicosulu protopopu alu Bredului cu consozii sei, cari s'au fostu pregatitu a se porni, cá nesce lavine pentru sant'a cauza romana aperata de ceilalti archierei romani?!

Dér' nu numai acuma si in obiectulu acest'a a desvoltatu Episcopulu Pavelu o activitate cseptionala egoistica, ci in intregu decursulu guvernarei sale episcopesci, incepédu dela 1873 incóce, asia încátu ne cuprinse mare mirare, candu veduramu in „Observatoriulu“ Nr. 18 si 19 a. c. pre cineva incarcandu atatea laude in cárc'a acélui Episcopu, in cátu in calatori'a s'a dela Slatin'a cátra Orade'a va trebú se se imbrancésca sub sarcin'a cea grea a acelor'a, cá Isusu sub ceea a crucei. Cáci trebú se se scie marele publicu cetitoriu, cá Eppulu Pavelu acuma are doue mirese, tienendu scaunulu Gherlei ocupatu prin Vicariulu seu episcopescu, cu tóte cá deja de multu s'a nnumitu Episcopu alu Oradiei, cá nu cumva sub decursulu interegnului, fiindu la cárma in Gherl'a vicariulu celu „de jure“, se se iutemple ceva reu treifoifulu seu sateliticu; si cu tóte aceste Episcopulu n'are gustu a petrece septeman'a cea mare a patimeloru Domnului si S. Pasci langa vreun'a din miresele sale, pentru de a premerge insusi si de a pontificá si asia a edificá pre fii sei credintiosi cu atátu mai vertosu, cá trebú se se santiésca dupa ritulu bisericiei orientale in Joi'a mare santulu miru pentru intrég'a diecesa, ci merge la mosiea s'a in Slatin'a in Marmati'a, va se dica, tocmai acolo, de unde esi votulu de blamu datu Archiereiloru romani prin declaratiunea clerulu rom. marmatianu pre langa proiectulu ungurescu!! Apoi mai dica cineva, cá Ep. Pavelu a avutu intentiune curata a sprijini pe ceilalti archierei in obiectulu desu amintitu? Dér' destulu, cá nu potemu sci, ce a indemnatu pe corespondintele „Observatoriulu“ a-si perde timpulu cu enumerarea si descrierea fapteloru ficte a S. S. Pavelu si apoi alu gramadi cu encomia nemeritate. Cáci chiaru si candu ar' fi facutu Ep. Pavelu tóte câte se insira acolo, ceea ce inse nu stá, isi implenieá numai o parte fórté neinsemnata din multimea de detorintie si obligaminte, ce incumbu pre umerii unui Episcopu. Se fi deschisu respectivulu corespondinte Bibli'a si se fi cetitu la S. Pavelu Ap. in Ep. I cátra Timoteu c. III: „Episcopulu trebú se se fia . . . priveghiatoriu, cuviintiosu, . . . invetiatoriu . . . nu rivnitoriu de cástigu marsiavu, nu lacomu, bine ingrijindu-se de casa s'a (adeca de biseric'a); se 'si fi rechiamatu in memoria acelasi corespondinte prim'a pastoralá a Episcopulu Pavelu, in care dice din cuventu in cuventu: „Eu me voiu nesú a-mi impleni oficiulu meu cu tóta scumpetatea, cu tóta sinceritatea, conscientiositatea, bunavointi'a si diliginti'a. Cu voia lui Dumndieu voiu petrece multu caletorindu prin diecesa, cá se cunoscú giurstarile, se indreptu retacirile si se suplinescu defectele“; — in urma déca coresp. „Obs.“ reflectá la faptele complinite de S. S'a Pavelu sub durat'a pastorirei sale, si confrontá detorintiele si promisiuniile episcopesci cu rezultatele obtinute de S. S'a: credemu, cá nu potea erumpe fara de a rosí in elogiurile si encomiale ce se vedu publicate in „Obs.“ dér' se ne incercamu noi a insirá unele fapte caracteristice din tempulu guvernarei lui Pavelu, cá asia apoi de aci se se póta vedé, cá încátu Gherlenii au a plange departarea si Oradenii a se bucurá de apropiarea si domiciliarea Episcopulu Pavelu.

Se scie, cá ce impregiurare a redicatu pe vicariulu Pavelu la mitr'a episcopésca. Predarea preparandiei con-

fessionali romane din Sighetulu Marmatiei la statu este inca in viua memoria fiacarui Romanu binsemterioriu!

Indata dupa asiedierea Episcopulu Pavelu in Gherl'a se incepú confusiunile si complicatiunile in gremiu si afara in diecesa. In gremiu se delatura consiliarii „nati“, consiliarii „de jure“ ai Episcopulu, canonicii cei esperti, practici si versati in administratiunea diecesei deja de sub guvernarea aloru doi Episcopi de dulce memoria. Loculu acestor'a se suplinescu cu nesce ómeni abia esiti din scóle, unii cu capetele pline de teorii seci de prin seminariele catolice, altii nici teoretici nici practici adunati de noulu Episcopu, póte anume, de a sii face unelte. Pre acesti'a apoi ii face pe toti, „asesori consistoriali si secretari pretoriani“, cu acesti'a numai se consultá, ceea ce firesce a trebú se se amarasca pe betranii canonici, vedindu-se desconsiderati si maiorisati in consistoriu de tenerii fuduli: in urma se retragu jumetate dintrensii de pre aren'a muncii in vi'a Domnului. Neuitatulu prepositu Macedonu Popu, emeritatu anteluptatoriu alu drepturiloru bisericiei romane si aprigulu partinitoriu alu scóleloru isi finesce vieati'a amaritu in sufletulu seu intr'unu spitalu in Clusiu. Tenerulu Episcopu nu 'si tiéne nici de detorintia morala nici de lucru demnu de ostenéla a asistá si a dá onórea ultima unui mare romanu, primulu seu consiliariu! Straformurile intemprate in gremiu producu resentiu desaprobare si neindestulire in diecesa. Se suspinde fara cauza si fara investigatiune previa meritatu venerabilu vicariu alu Naseudului, cá si unu simplu capelanu si numai dupa ce Episcopulu vede intregu districtulu redicandu-se in capulu seu pentru Vicariulu Moisu, acést'a se repune in Oficiulu seu fara investigatiune si comprobarea vinovatiei séu a nevinovatiei — la comanda. Erumpu pe totu loculu in diecesa neindestuliri si murmurari; siem'a esmisa pentru regularea competintiloru stolare rescóla partile ardelené ale diecesei, asia, cá se sentiea pe totu loculu lips'a cea mai urgenta de visitatiune canonica, ceea ce a promis Episcopulu in 1-a s'a pastoralá dicéndu, cá „va petrece multu caletorindu prin diecesa pentru a supleni defectele“ s. a. Dér' trece unu anu, trecu 6 si Episcopulu Pavelu nu se misca dela resiedinti'a s'a in afaceri diecesane nici macaru péna la Dengeleagu séu Mintiulu Gherlei, ci se indestulesce a tramite din candu in candu, pe unde neindestulirile incepura a degenerá in parasirea „Unirei“ — câte pre unu gremialistu spre a complaná lucrulu in numele seu. In locu de a petrece multu prin diecesa, cá se „cunósca giurstarile, se indrepte retacirile si se suplinescu defectele“, precumu promisese Episcopulu Pavelu, merge cu lunile in Marmati'a, unde isi cumpera mosia si incepu asi edificá unu palatiu, a buna séma, pentru cá portá in anim'a s'a cuvintele S. Pavelu Apost.: „Episcopulu trebú se se fia nu iubitoriu de castigu marsiavu, nu lacomu“, pre candu pentru bisericile serace si lipsite, de cari sunt cu sutele in diecesa, nu scimu — afara de a Desiului — se fi sacrificatu nici o par'a.

(Va urmá)

Din comitatulu Békés. 11/5 1879.

Proiectulu de lege, desbatutu de curendu in diet'a Ungariei, referitoriu la introducerea limbei maghiare in scolile confessionale a natiunalitatiloru tinentu mai cu séma contra Romaniloru, a produsu in animele nóstre cele mai sguduitóre sentiri.

Sofismele arguminteloru pledante pentru fatalulu proiectu trebú se puna la uimire pe popórele culte, cari gravitéza spre libertatea din Europ'a. Cine nu vede, judecandu cu sange rece, cá acestu poporu maghiaru, destulu de neinsemnata la numeru facia de celelalte natiunalitati, prin pasii sei mana trebile ad absurdum? — Ce-e dreptu, ei astadi a puterea in mana, sunt resoluti a continuá a procederea loru facia de natiunalitati si a o duce péna la estremeitate. Spiritulu despoticu si arogantu alu primu-ministrului Tisza in acést'a privintia, se póte considerá de ereditu, cá ceva ce zace in sangele rassei maghiare, care caracteru se póte dovedi cu date istorice, cá a fostu dela inceputu totu asia, si e fapta nedisputabila, cá prin manierele loru de despretuire a celorlalte natiunalitati, prin ingamfare si superbia li-au succesu, de astadi aceea mana de ómeni, cari venira semi-selbatici de óre undeva, — nici densii nu potu dovedi de unde, — numera 5—6 milióne, contopindu in sine cáti trasi impinsi renegati dela alte natiunalitati conlocitóre. Acést'a politica nefausta se încérca maghiarii astadi mai in adinsu a-o face; inse tare se insiéla, ba se póte dice, cá in mánia loru de maghiarisare sunt cu totul orbiti si nu vréu se intieleaga, cá a trecutulu tempulu amalgamisarei popóreloru; nu prevedu, cá prin fortiarile loru mergu spre prapasthia colosala, care amenintia a inghití acést'a patria frumósa si scumpa fiacaruia fiu alu seu! —

Legiloru, fia acele cum voru fi, totu cetatianulu e datoriu a se supune; inse nu se póte nimenea oprí, cá se nu-si dè opiniunile sale, cá-ci legea e una regula, inse nui conditiunata de dreptate; cá-

ci ea este unu concludu arbitrariu alu cutarei majoritati din óre care statu, creata earasi pre bas'a unei legi de asemenea natura. Popórele, dupa cumu ne indegeteaza istoria, continuu au luptatu contra astoru feliu de legi, mai antaiu cu arme morale, mai apoi si adeseori cu arme fisece. Multu sange a cursu pentru derimarea bastióneloru neumane, aredicate prin legi asupritóre, nedrepte si arbitrare! Si vai de sufletele acelorá, cari au fostu urditorii loru. Vedemu din istoria, cá au caditu cá victima capacitati, eroismu, au caditu chiaru capi încoronati; tieri s'au surpatu, popóre s'au estirpatu, totu din caus'a institutiuniloru arbitrare si egoistice!

Noi, cari locuimu si traimu aici in mediuloculu Ungariei, unde in tóte dilele avemu coatingere cu maghiarulu, si avemu ocaziune alu poté in continuu studeá, vedemu, cá desi li s'a uritu de guvernulu loru pēna la sufletu, totusi tóte le sciu iertá, déca potu vedé cate un'a dispusetiune tientita contra interesseloru celóralte natiunalitati: — pare cá instinctive se temu, presentiescu ceva nesiguru pentru venitoriu, de se silescu asia, in ruptulu capului, cá se realizeze idea de statu maghiaru, macaru si cu contopirea brutala a celóralte natiunalitati?!

Pe noi ne mangaie acea convingere, cá densii se insiéla amaru! Se insiéla grozavu, candu cugeta, cá statulu maghiaru numai prin asemenea arme póte fi scutitu! Da, óre pe noi romanii si celelalte natiunalitati numai venturile ne-au adunatu pre aceste locuri? Ore stramosii nostri nu s'au versatu inca sange mai multu pentru acestu pamentu decátu maghiarii? Cu ce dreptu potu ei cugetá, cá acést'a patria se fia numai spre fal'a si interessulu specialu si supremu alu rasei loru?

Din tóte procederile si apucaturile loru inse, cátu pentru noi, nu va poté avé nici unu successu realu, cáci din romanu, serbu, neamtii si slovacu adeveratu si consciu de sine nu voru face ei pēna-i lumea maghiaru! In ce inse consiste pericolulu? Consiste in acea impregiurare trista, cá fratii maghiari, si acele puține aspiratiuni si desiderii ale natiunalitatiloru, cari dóra in trecutu de multi erau nutrite, cá va se se realizeze, candu-ve o aliantia si legatura de fratieta sincera compatriotica intre rass'a maghiara si celelalte natiunalitati, cu pasii loru desastroosi inca de timpuriu le nimicescu, si dau dovada celóralte natiunalitati, cá cu aspiratiunile nóstre numai la idei avemu a remané, cáci principiulu egalei indreptatiri a fratiloru maghiari nu póte fi altulu: decátu erá acel'a alu leului, candu se impartise in prad'a venatului cu tigrulu si magariulu! Si asia totu mereu din di in di instrainanduse intre sene popórele tieri potemu cadé intr'o furtuna politica, care ne va supune fortieloru unei a trei'a poteri, si — armele, cari ar' avé se se lupte in comunu, se potu încrucisá. — Esemplulu din Orientu ne póte stá inaintea ochiloru, cá oglinda!

Ce este de facutu? ne potemu intrebá! Responsulu este: se fimu precauti trei si se lucramu de timpuru contra torintelui amenintatoriu! Dér' cumu? Cu abnegatiune, cu resolutiune virila intre murii constitutionali, cu armele intelectua, cu armele morale, si cu acele arme, cari sunt permise. Se ne trezimu din letargia! Se complanamu inainte de tóte diferentiile dintre noi cu abnegatiune si privintiele secundari, se le punemu de o parte cáci nu avemu tempu, nu e consultu a remané nici cátu de puținu sfasiati, ci trebuie se ne silimu, cá si in celu mai micu giuru se ne consolidamu, cá la marea opera a prevenirii fatalitatiloru din venitoriu celu mai apropiatu se potemu contribuí fiescecarele dupa potinti'a si capacitata s'a cá asia vericandu si veri in care minutu cá la unu singuru semnalu se potemu da dovedi lunei, cá suutemu unu poporu consciu de sine, éru nu sclavi nici trupesce nici sufletesce. D-dieu dée, cá fratii si compatriotii nostri maghiari se ajunga la convingerile exprimate in dieta de pré demnulu Ludovicu Mocsáry, se ajunga, pēna candu inca nu va fi pré tardiu!

Unu Crisianu.

Diverse.

(3/15 Maiu in Brasiovu.) Joi séra s'a intrunitu in sal'a Restauratiunei dela promenad'a de josu unu numeru frumosu de cetatieni din clas'a inteligenta a Romaniloru brasioveni si au serbatu impreuna cu vorbiri ocazionale bine semtite si cu cantari nationale aniversarea memorabilei dile de 3/15 Maiu.

(Casuri de mórté.) In 5 Maiu st. n. a repausatu in Blasiu mediculu in pracsá Dr. Nicolau Stoia, nascutu in Vestemu la anulu 1830. — In 10 Maiu a repausatu in Brasiovu Dómn'a Maria Ciurcu nascuta I. Nic'a consórt'a d-lui comerciantu Nicolae F. Ciurcu, in etate de 46 de ani si a fostu inmormontata in 12 Maiu in cimenteriuu bisericei „s. Treimi“.

(Deputatiunea bulgara si principele Alecsandru I.) „Ag. Havas“ dá urmatoriele informatiuni: Mane deputatiunea Bulgariloru, insarcinata de a se duce se ofere principelui de Battenberg tronulu Bulgariei, se va imbarcá la Varn'a — mergendu la Livadi'a — pe vasulu de resbelu rusescu „Constantinu“, venitu anume din Russi'a pentru acestu scopu. Deputatiunea va fi primita Vineri de principe, care, la acésta prima intrevedere va fi imbracatu in costumu de dragoni de Hess'a, din gard'a prussiana; dér' la dejunulu, ce va urmá, imperatulul Russiei va presintá pe principe in costumulu de generalu decoratu cu marele cordonu alu „Vulturulu albu“ si avendu pe capu caciul'a bulgarésca. Deputatiunea va remané 2 dile la Livadi'a. Principele Alexandru va plecá probabilu Dumineca, la Vien'a pentru a merge succesivu la Paris, Londr'a, Rom'a si Constantinopolu, unde va primí investitur'a dela Sultanu. Principele Bulgariei va pune in fine piciorulu pe teritoriulu seu la Varn'a; dat'a sosirei sale in acestu din urma orasiu nu póte fi inca ficsata. Elu va fi primitu de principele Dondukoff, incongiuratu de o parte din deputatii, cari au facutu alegerea; elu va fi condusu astfelu la Těrnov'a, unde va depune juramentulu pe Constitutiune apoi la Sofi'a, capital'a Bulgariei.

(Principele Bismarck si Maghiarii.) Diariulu maghiaru „Egyetértés“ serie, cá numai puținu voru fi sciindu, cu cáta atentiune urmasesce Bismarck, care a disu, cá centrulu gravitatiunii monarchiei nóstre se se mute la Budapest'a, fiacare momentu alu afaceriloru ungueresci. Dela an. 1871 'si tiendú cancelariulu germanu necontentu unu Unguru cu numele Csehi, nascutu din Posoniu, care erá datoriu se-i faca estrase din foile maghiare, si pentru aceea cápetá pe luna salariu 150 de taleri. In tempulu dupa congresulu dela Berlin, candu foile maghiare scrieau totu cu pasiune mai mare despre Bismarck si despre politic'a germana, fú dimissionatu traductoriulu maghiaru. Bismarck cápetá inse necurmatu informatiuni destule despre afacerile ungare prin consululu generalu germanu din Budapest'a br. Waecker-Gotter, care cunoscea bine limb'a maghiara. Noulu consulu generalu germanu Mauritiu Busch vine cu cunoscintie teoretice perfecte de limba la Budapest'a si va cauta, fara indoieála, a-si insusi si practice limb'a maghiara, cá se fia in stare, a tramite cancelariulu reporturi cátu mai fidele si mai acurate. — Se fia óre simpatii'a pentru Unguri caus'a, din care Bismarck se intereséza atátu de viiu de afacerile loru? Asia cevasi nu se póte presupune la unu diplomatu cá — Bismarck.

(Unu imperiu cu patru dieci si patru popóre.) Intr'o carte aparuta de curendu, Englesulu Latham enumera urmatoriele popóre, care locuiescu in Russi'a: Russi, Germani, Poloni, Armeni, Turci, Turcomani, Tatari, Litauni, Tungusi, Iakarigi, Korjaci, Aleuti, Ciuccii, Eskimoti, Prusieni, Persi, Karaimani, Mongoli, Nogajtieni, Kipzaci, Baskiri, Meszeriaci, Teptiari, Kirghisi, Iakuti, Karakalpaci, Ugrii, Romani, Ruteni, Ciavusci, Ugronzi, Fini, Laponi, Tigani, Greci, Permiaci, Ziriani, Wotiaci, Mordrini, Ceremisi, Woguli, Ostiaci, Samoiedi si Lotisti. Si tóte aceste popóre vorbescu limbele loru proprie séu celu puținu idiomele loru proprie. „Rom.“

Dare de séma.

Au contribuitu pe listele societatii „Romani'a-Juna“:

(Urmare.)

Din Transilvani'a: — 4. Brasiovu. (231 fl. v. a.) D-lu N. Strevoiu deputatu, 5 fl. a) Prin colect'a d-lui Staneescu Domnii: Tache Stanescu, comerc. 100 fl., M. G. Stanescu, com. 10 fl., Safrano et Triandafilides 10 fl., Safrano 5 fl., C. Jekelius 3 fl., I. Dusoiu 2 fl., E. Kamner 3 fl., Dna Elen'a Sotir 3 fl., Teodoru Mantsu 3 fl., I. Kikomban 2 fl., K. Koos jun. 1 fl., Gebrüder Papp 1 fl., Ioanu Persoiu 2 fl., Ioanu Radulescu 2 fl., fratii Artonoviciu 2 fl., Königés et Kopony 5 fl., Arthur Platsko 5 fl., Wilhelm Kopony 1 fl., Ioane Seniuce 2 fl., Vautier H. 1 fl., Nicolau Senius 2 fl., Garabed Gh. Ova-

nes 2 fl., Löbl. Wolfsohn 1 fl., Ioanu Georgios 1 fl., Georg Stefani 1 fl., Martinu Lang 3 fl., H. Siu 1 fl., Schwarz et Barta 1 fl., Moritz Malches 2 fl., Ioan Dietrich 1 fl., Szabó 1 fl., Henricu Reich 1 fl., Vasile I. 5 fl., Iosifu Schreiber 1 fl. b. Prin colect'a D. George Persinariu parochu, Domnii: Ioan Lengeru, advocatu 2 fl., Dimitrache Iencioviciu 3 fl., sifu Baracu, protopopu 3 fl., Gligorie Porescu, comerciantu 2 fl., Ioanu Charstu, economu 1 fl., Nicolae Voina, economu 1 fl., Gligorie Salveti, economu 50 cr., Ioan Scurtu, economu 1 fl., Spiridonu Fetti 1 fl., Ioanu Pavloviciu, economu 50 cr., Ioanu Constandinu, economu 1 fl., Dumitru Axente, econom 50 cr., Petru Micu, econom 50 cr., George Nicolau 1 fl., Ioanu Maximilianu, paroch 2 fl., Diamandi Manole 10 fl., Nicolau Reznovanu, econom 50 cr., Georgiu Bersanu, economu 50 cr., Georgiu Persinariu, parochu gr. or. 5 fl., Argir Argniades 2 fl., Ioanu Oprea, economu 50 cr., Elen'a Persinariu 1 fl. 50 cr.

5. Borgo-Prundu. (19 fl. v. a.) Prin colect'a D. Dr. Nicolau Hanganuti Domnii: George Ciato, jude 1 fl., Ioane Buzdugu, admin. prot. 1 fl., Aianasiu G. Ceriu, economu 1 fl., Moise Popu, preotu 1 fl., Teodor Vrasmasiu, preotu 1 fl., Albert Wachsmann, apt. 1 fl., Pavelu Besia, economu 1 fl., Haltrich Fabr. de hartu 1 fl., Solymosi Miklos 10 cr., Ioane Tunariu, propru 1 fl., Gheorgiu Gheorghiea invat. 50 cr., Ioanu Trif cancelistu 2 fl., Dr. Nicolau Hanganutu 5 fl., Simeon Monda preotu 1 fl., Iacobu Oana, secret. 50 cr., Severu Orbanu, preotu 90 cr.

6. Fagarasiu. (11 fl. v. a.) Prin colect'a d-lui Ioan Turcea. Domnii: Ioanu Turcea v. notar. can. 1 fl., Ioanu Romanu, adv. 2 fl., Vasiliu Literatu, locu 1 fl., Vasiliu Pop, propr. 2 fl., Ioanu Cinteá, canc. ju. 1 fl., Trombitas, supr. locot. 1 fl., Florea Ionu, assess. 1 fl., Ioanu Cepesiu, concep. adr. 1 fl., Ioanu Gram adv. 1 fl.

(Va urmá.)

Tablourile oleografice,

edate de dlu F. A. Lachmann, Oficieru c. si corespondentu militariu in Bucuresci, cari reprezenta diferite episoade din ultima campania a armatei romane in contra Turciloru (a se vedé „Gaz. Trans.“ Nr. 2 din an. cur.), le-a primitu in comisiune pentru provinciele austro-ungare.

Dlu B. G. Popovits

Furnisorulu Curtii M. S. R. Domnitorului
Vien'a I, Fleischmarkt 15.

Pretiuu tablouriloru este urmatoriu:

Portretele Mariiloru Loru in rama cu fundu valu 16 florini esemplariulu.

Tóte celelalte tablouri cu rame cuadrate 15 florini esemplariulu.

Pretiuurile piatiei

din 16 Maiu st. n. 1879.

	Hectolitru.	fl. cr.	Hectolitru.	fl. cr.
Granu	fruntea	5.40	Mazerea	4.30
	midulocu	4.80	Lintea	7.30
	de diosu	4.30	Fasolea	4.30
Mestecatu		3.20	Cartofi	1.30
		3.20	Sementia de inu	6.30
Secara	fromosa	3.40	„ de cânepa	6.30
	de midulocu	3.20	„	1 Chilo. fl.
Ordiulu	frumosu	3.45	Carne de vita	—
	de midulocu	3.30	„ de rimatoriu	—
Ovesulu	frumosu	2.30	„ de berbece	—
	de midulocu	2.20		
Porumbulu		3.55	100 Chile.	fl.
Meiu		4.50	Seu de vita prospetu	32.
Hrisca		—	„ „ „ topitu	40.

Cursulu la burs'a de Vien'a

din 16 Maiu st. n. 1879.

5% Rent'a charthia (Metalliques)	67.25	Oblig. rurali ungare	80.
5% Rent'a-argintu (imprumutu nationalu)	67.85	„ „ Banat-Timis.	84.
Losurile din 1860	125.50	„ „ transilvane.	84.
Actiunile bancei nation.	841.—	„ „ croato-slav.	87.
„ instit. de creditu	241.—	Argintulu in marfuri	—
Londr'a, 3 luni.	117.35	Galbini imperatesci	53.
		Napoleon'd'ori	9.
		Marci 100 imp. germ.	57.

Editoru: Iacobu Muresianu.

Redactoru responsabilu: Dr. Aurel Muresianu

Tipograf'a: Ioane Gött si fiu Henriu.